

serkancatarih

Pars AKADEMİ

serkancatarih.jimdo.com

Büyük Selçuklu Devleti
(1040 - 1157)

✓ Oğuzların Üçoklara bağlı **Kınık** boyundandır.

Tuğrul ve Çağrı Beyler ✗ Gazneli Mesut

1035 Nesa
1037 Serahs
1038 Nişabur
1040 Dandanakan

Yıkılış sürecine girdiler
Afganlı Gurlar tarafından yıkıldılar.

1048 Pasinler Savaşı (Erzurum)

- ✓ Büyük Selçuklu'nun Bizansla ilk savaşı
- ✓ 1055 Tuğrul Bey, Abbasi üzerindeki Büveyhoğulları baskısına son verdi.

Halife Kaim bi Emrullah, Tuğrul Bey'e
- Rükned devle - Rükned din - Doğunun - Batı'nın
(Devletin ve dinin direği) Sultani

unvanlarını verdi. Halifeliğin siyasi koruyuculuğu üstlenildi.

1064 - 1072 Alp Arslan

- ✓ Rey'de Kutalmış'ın isyanını bastırdı.
- ✓ Kars ve Ani'yi aldı.
- ✓ Halife Kaim bi Emrullah' Alparslan'a Ebu'l-fetih unvanını verdi. (Fethin Babası)

1071 Malazgirt Savaşı

- Türkiye tarihi başladı
- Haçlı Seferlerine (1096 - 1270) neden oldu
- Kazanılmasında Uz ve Peçenekler etkili oldu.
- İlk beylikler dönemi başladı. (Federatif yapı)

ADAMSAÇI

1072 - 1092 Melikşah Dönemi

- ✓ Ege Denizi ve Boğazlara kadar sınırlar genişledi

Batınlık: Arap Devleti olan Fatimiler tarafından Sel-luları yıpratmak için kuruldu.

Hasan Sabbah: Batınlığı İran'a getiren kişi

Haşhaşiler: Hasan Sabbah'ın haş haş içen terörist adamları Dünyadaki ilk terörist örgüt

Vezir Nizamül Mülk

- ✓ Nizamiye Medreselerini açmıştır. (İlk Bağdat'ta)
- ✓ Siyasetname adlı eseri vardır.
- ✓ İlk İslam Minyatür okulu Bağdat'ta açıldı
- ✓ İktisadi sistemi ilk kez uygulandı.

Osmanlılarda ilk kez Orhan Gazi döneminde uygulandı. I. Mahmut döneminde kaldırıldı.

- ✓ **Nizamiye Medresesi** — Dünyadaki ilk üniversite
- Müderris'i İmam-ı Gazali

Ömer Hayyam, Melikşah adına Celali takvimi düzenledi.

- ✓ Melikşah ve Nizamülmülk Batıniler tarafından suikast sonucu öldürüldü. Yıkılış süreci başladı.

*Celladına aşık olmuşsa
bir millet, ister ezan
ister çan dinlet. İtiraz
etmiyorsa sürü gibi
illet, müstehaktır ona
her türlü zillet.*

Ömer Hayyam

2

Yıkılış Nedenleri

Etnik yapı

Veraset Sistemi

Batınilerin bölücülüğü

Atabeylerin faaliyetleri

Haçlı seferleri

Türkmenleri küstürülmesi
(Oğuz İsyanı)

Abbasi halifelerinin eski güçlerine ulaşmak istemesi

E V B A H T A

Yıkılış

- ✓ Melikşah sonrası taht kavgaları başladı.
- ✓ Berkyaruk- M. Tapar - Sultan Sencer

Büyük Selçuklu sonrası;

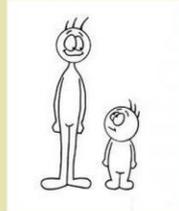
Kurulan Devletler

Kirman Selçukluları

Irak Selçukluları

Suriye Selçukluları

Anadolu Selçukluları

Kurulan Atabeylikler

Fars Atabeyliği (Salgurlular)

Erbil Atabeyliği (Beytiginogulları)

Şam atabeyliği (Böriler)

Azerbaycan Atabeyliği (İldenizliler)

Musul Atabeyliği (Zengiler)

F Ener

Ş A Mpiyon

✓ Sultan Sencer döneminde Moğol Karahitaylarla yapılan Katvan Savaşı (1141) Büyük Selçukluların yıkılış sürecine girmesine neden oldu.

✓ Devletin merkezi Rey (İran). Arapça ve Farsça önem kazandı.

3

KÜLTÜR ve MEDENİYET

Hacip: Divan üyeleri ile Sultan arasındaki yazışmalara bakar

Silahdar: Silahhane yöneticisi

Kapucubaşı: Sarayın günlük hizmetçisi

Emir-i Candar: Saray koruması

Alemdar: Bayrak taşıyan

Camedar: Devlet büyüklerinin kıyafetlerinden sorumlu

4

Emir-i Ahur: Saray hayvanları ve atlardan sorumlu
(İlbaş)

Serhenk: Merasimlerde sultana yol açar

Emir-i Meclis: Sultan ziyafetlerini hazırlar, hizmet görevlilerin başı

Emir-i Çeşnigir: Sultana yemeklerini hazırlar
Yemekleri önce o yer

Şarabdar (İğdicibaşı): Ziyafetlerde içeceklerle ilgilenen kişi

Muhtesip
Pazarlarda tartı ve ölçü aletlerini, malların fiyat ve kalitesi ni denetler

Ulak
Osmanlı Devleti'nde devlet hizmetinde bir yerden başka bir yere gönderilen hızlı hareket edebilen haberciler.

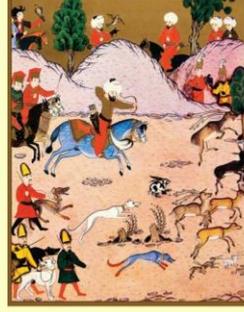

5

Abdar: Hükümdarın temizliği ile ilgilenir

Emir-i Şikâr: Hükümdarın av işlerini düzenler

Hânsâlâr: Aşçıbaşı. Saray mutfağı, hükümdarın sofrasına bakar

Haras Emîri

Devlete ve hükümdara karşı gelenleri yakalar.

Daveddar

Hükümdarın yazı takmlarını muhafaza eden görevli

ABCDEFGHI
HIJKLMN
OPQRST
UVWXYZ

Vekil-i Has:

Saraya ait bütün işlerle ilgilenir

Üstaduddar

Saray harcamalarından sorumlu

6

A - DEVLET YÖNETİMİ

Unvanlar

✓ Kadir	✓ Buğra	✓ Sultan-ı Azam
✓ Kara	✓ Han	✓ Sultan'ül Alem
✓ İlig	✓ Arslan	
	✓ Hakan	

Sıfatlar

Menşur: Hükümdarın halife tarafından onaylanması, adına hutbe okutulması

Hutbe: Devletin sınırları içindeki camilerde Cuma ve bayram namazları esnasında hükümdarın unvanı veya adının hatip tarafından zikredilmesi

Tıraz: Abbasi halifelerinin hükümdarlara gönderdikleri elbisedir.

Hilat: Abbasi halifelerinin tırazla birlikte külah, kemer, kılıç, at, eğer takımı, askeri mızıkta bayrak, para gibi mal ve eşyaların hükümdara gönderilmesidir.

Alametler

Para (Sikke)

Otağ

Sancak - bayrak

Taht

Asa

Nevbet

Tuğ

Çetr
(Hükümdar Şemsiyesi)

Ğaşiye
(Sultan eğerinin örtüsü)

İslamiyet Öncesi

Ataman

Tigin

İslamiyet Sonrası

Melik

Atabey

Osmanlılar

Şehzade

Lala

Türk İslam Devletlerinde Veraset Sistemi, Kut anlayışı ve ikili teşkilat devam etmiştir.

7

Merkez Teşkilatı

Divan-ı **V**ezaret

Divan-ı **A**rz

Divan-ı **M**ezalim

Divan-ı **P**ervane

Divan-ı **İ**stifa

Divan-ı **R**isalet

Hace-i Buzurg

Yuğruş

Niyabet-i Saltanat

VAMPİR BİT HaYİN

I'm HaYİN

BIT HaYİN

Divan-ı **B**erid

Divan-ı **İ**şraf

Divan-ı **T**uğra

Divan-ı **V**ezaret: Gaznelilerde mali ve genel yönetim işleriyle ilgilenirdi. (Başkanı vezirdi.)

Divan-ı **A**rz: Ordunun ihtiyaçlarının karşılar. (Başkanı arzül ceys emir-i ariz)

Divan-ı **M**ezalim: Ağır siyasi suçlarını görüşüldüğü yer. (Başkanı Hükümdar)

Divan-ı **P**ervane: Has ve İktaların düzenlenmesinden sorumlu (Başkanı Pervaneci)

Divan-ı **İ**stifa: Mali işlere bakar (Başkanı Müstevfi)

Divan-ı **R**isalet: Gaznelilerde hükümdarın iç ve dış resmi yazışmalarına bakar. (Başkanı sahibi divan-ı arz)

Divan-ı **B**erid: Türk-İslam devletlerinde posta işlerinden sorumlu Karahanlılar ilk posta teşkilatını kullandı

Divan-ı **İ**şraf: Askeri ve hukuki işler dışındaki her türlü devlet faaliyetlerini denetler. (Başkanı Müşrif)

Divan-ı **T**uğra (İnşa): Devletin iç ve dış yazışmalarını yürütür. Ferman ve baraatlere hükümdarın tuğrasını çeker. (Başkanı tuğra-i, münşi)

Hace-i Buzurg: Gaznelilerdeki Vezir

Yuğruş: Karahanlılardaki Vezir

Niyabet-i Saltanat: Vezirden sonraki kişi, Naib Sultan (Sultan Vekili)

8

Ülke Yönetimi

Amil: Eyaletlerde Mali işlerden sorumlu

Kadı: Adaletten sorumlu

Şihne: Eyalet ve ilde melik yoksa sorumlu olan kişi

Amid: Eyaletlerden Mülki işlerden sorumlu

Melik: Eyalet ve illerin başına tecrübe için gönderilen kişi

Muhtesip: Ticari hayatı düzenler, esnaf ve zanaatkarları denetler

Bunların dışında;

Reis: Halk tarafından seçilen sivil yönetici

İğdişbaşı: Belediye başkanı. Tüccarlarla ilgilenir. O bölgedeki halktan adil vergi toplanmasını sağlar

Subaşı: O bölgenin güvenliğinden sorumlu

Ulak: Posta teşkilatı

Türk İslam devletlerinde ilk askeri posta teşkilatı ve ilk askeri hastane Karahanlılar döneminde görülmüştür.

AKŞAMM

B-ORDU

✓ **Gulam Sistemi:** Savaş sonrası ele geçirilen yada halktan toplanan küçük yaştaki çocukların gulamhane adı verilen merkezlerde yetiştirilmesidir.

✓ Karahanlı ordusunda ilk kez satın alınıp eğitilen ve paralı askerlerden oluşan gulam askerleri oluşturulmuştur. Gulamlar Türklere oluşturulur

Gulamlar

Saray Muhafızları: Saray ve hükümdarı korumakla görevli maaşlı asker

Hassa Ordusu: Hükümdara bağlı maaşlı askerlerdir. Ordunun asıl bölümünü oluşturur.

Karahanlı Ordusu

Eyalet Ordusu

Şehzadelerin ve valilerin yönetimindeki askerler

Türkmenler

Karluk, Yağma, Çiğil Türklerinden oluşur

9

Gazneli Ordusu

Gulamlar

Gulam-ı Saray
Sultanın özel, muhafız ordusudur. Yılda dört kez maaş alırlar.

Hassa Ordusu
Ordunun asıl kısmıdır. Ayaklanmaları bastırır. Yılda dört kez maaş alır.

Eyalet Ordusu

Şehzadelerin ve valilerin yönetimindeki askerler

Ücretli Askerler

Kuzeyden gelen Oğuz, Karluk ve Yağma Türklerinden seçilir. Ücretli askeri sınıftır.

Gönüllüler

İslam ülkelerinden sefer zamanı orduya katılan askerlerden oluşur. Savaş ganimetlerinden pay alır.

- Ordu yapısı çok ulusludur.
- Gulamlar başlangıçta Türk, sonraları yabancı unsurlardan oluşur.
- Ordularında fil bulundurmışlardır.
- Askerler zırh giyer ve kalkan taşır. Ok, yay, kılıç, mızrak ve gürz kullandılar.

10

Selçuklu Ordusu

Gulamlar

Gulam-ı Saray (Saray Gilmanları)

Sultanı ve sarayı korurlar. Yılda dört kez maaş alırlar. Süvarilerin yanında piyadeler de bulunur.

Hassa Ordusu
Ordunun savaşçı kısmıdır. Süvarilerden oluşur. Türklerden oluşur. Başka bir işle uğraşmazlar. Maaş yerine ikta alırlardı

İkta Askerleri

İkta verilen melik, vali ve devlet adamlarının beslemek zorunda olduğu askerlerdir.

Türkmenler

Oğuz boylarından oluşur. Başlangıçta ordunun asıl bölümüydü daha sonra batı sınırlarına akıncı olarak yerleştirildiler.

Bağlı Devletlerin Askerleri

Bağlı devletlerin gerektiğinde gönderdiği askerlerdir.

→ Selçuklularda Hassa Ordusu ilk Tuğrul Bey döneminde oluşturuldu.

İlk Türk İslam Devletlerinde hâkimiyet kurdıkları coğrafyalar nedeniyle donanma gelişmemiştir.

11

C-TOPRAK YÖNETİMİ

HAS

Geliri doğrudan hazineye aktarılır. Geliri ile hükümdar ve eşlerinin masrafları karşılanır.

İKTA

Melik, Emir gibi üst düzey devlet memuru ve komutanlara maaş karşılığı verilen araziler

İkta Sisteminin Yararları

- ✓ Memurların maaşlarının masraf yapmadan karşılanması
- ✓ Taşrada devlet otoritesi
- ✓ Vergilerin düzenli toplanması

VAKIF

Gelirleri ilmi veya sosyal kurumların kurulması ve masraflarının karşılanması için ayrılan topraklar

MÜLK

Şahsa ait topraklardır. Şahıs araziyi satabilir, vakfedebilir, miras olarak bırakabilir.

- ✗ İkta sahibi köylüye kötü muamele yapamazdı. Köylü ikta sahibini Kadı ve Sultana şikayet edebilirdi.
- ✗ Topraklarını üst üste üç yıl işlenmemesi durumunda köylünün elinden topraklar alınırdı. Amaç üretimde sürekliliktir.

12

D- EKONOMİ

Arasta : Çarşı içinde aynı ürünlerin satıldığı dükkanlardır.

Fels

Bakır Para:

Dirhem

Gümüş Para

Dinar

Altın para

✓ Karahanlılarda tarım ve ticaret ön plandadır.

- ✓ Kaşgar, Buhara ve Semerkant gibi şehirler kurdular.
- ✓ Büyük Selçuklu Devleti'nin ticari merkezi Horosandı.
- ✓ Gazneliler, Hindistan seferi sonrası ipek ve baharat yollarını ele geçirdiler.

Ahilik Teşkilatı: Esnafın mesleki örgütlenmesidir. Amaç üretimde dayanışma ve kalite arttırımıdır. Üretimde usta-çırak ilişkisi vardır.

- Abbasilerde → Fütüvvet
- Selçuklularda → Ahi
- Osmanlıda → Lonca

13

E- SOSYAL HAYAT ve HUKUK

- ✗ Belli bir sınıflaşma yoktur.
- ✗ Herkes kanunlar önünde eşittir.

HUKUK

Şer-i Hukuk

Boşanma, miras, noterlik, vakıfların yönetimi davalarına bakar. Kadılar medreselerde yetişir.

Örf-i Hukuk

Yöneticiler ile halk arasındaki sorunları çözer.

Kadı'ı Kudat: Kadılardan sorumlu kişidir. Kadıların atamasını yapar. Kadı'ı Kudat'ın atamasını ise hükümdar yapar.

Emir-i Dad: Örf-i Mahkemelerden sorumlu kişidir. Kanunlara karşı gelenler ve güvenliği bozanların davalarına bakılırdı.

Divan-ı Mezalim: Başkanı hükümdardır. Belirli günlerde toplanır. Kadıların verdiği kararlardan şikayetçi olanlar saraya gelerek bu yüksek mahkemeye başvururdu.

F- BİLİM, DİL ve EDEBİYAT

	Resmi Dil	Bilim Dili	Edebi Dil	Eğitim Dili	Saray Ordu
Karahanlılar	Türkçe	Türkçe	Türkçe	Türkçe	Türkçe
Gazneliler	Arapça	Arapça	Farsça	Farsça	Türkçe
Büyük Selçuklu Devleti	Farsça	Arapça	Farsça	Arapça	Türkçe
Anadolu Selçuklu Devleti	Farsça	Arapça	Farsça	Arapça	Türkçe

Karahanlılar'da ilk medrese

Nemzova 1969, 1972 kazılarında Semerkant Şah Zinde yolunda çok önemli bir medresenin kalıntılarını buldu. 1066'da Tamgaç Buğra Han tarafından tuğladan yaptırılmış olan medrese, oyma ştuk süslemelerle kaplanmıştı. Burada henüz küçük eyvanlarla 45x55 m.'lik bir avlu ile iki köşe kubbesinden ibaret bir plan ortaya çıkmıştır. Böylece eyvanlı medreselerin ilk örneğinin Karahanlı mimarisinde gerçekleştirildiği anlaşılmış, dört koldan tonozlarla çevrili küçük kubbeli giriş de ayrı bir yenilik olmuştur.

Karahanlılar döneminde ilk burslu öğrencilik sistemi uygulandı.

14

B. Selçuklular'da ilk medrese

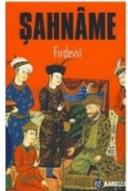

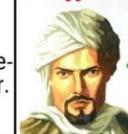
Tuğrul Bey döneminde Nişabur'da açılmıştır.

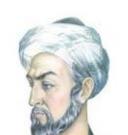
"Kendime bir köşk yapıp da, yanına bir câmi inşa etmezsem Allah'tan (celle celâlühü) utanırım."

BİLİM ADAMLARI

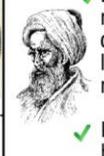
 <ul style="list-style-type: none"> ✓ Galile'den 500 yıl önce dünyanın döndüğünü ispat etti. ✓ Enlem ve boylam dairelerini tespit etmiştir. ✓ Gazneliler döneminde yaşamıştır. ✓ Âsâr'ül Bâkiye ve Hint Tarihi adlı eseri vardır. <p>Birunî 973 - 1048</p>	 <ul style="list-style-type: none"> ✓ 60 Bin beyitten oluşur. Epik bir şiidir. ✓ Eserde Afrasyap'tan bahsediler. (Alper Tunga). Zaloğlu Rüstem halk kahramanı ✓ Gazneliler döneminde yaşamıştır. ✓ Türkçeye ilk Tatar Ali Ramazan, günümüz Türkçesine Necati Lugal çevirmiştir. <p>Firdevsî 940 - 1020</p>	<p>İnsan beyni değirmen taşına benzer. İçine yeni birşeyler katmazsanız kendi kendini öğretir.</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Devlet adamı ve tarihçidir. ✓ Memlukler hizmetinde çalıştı ✓ 7 ciltlik dünya tarihi Kitâbu'l İber ve onun giriş kitabı olarak düşündüğü Mukaddime'yi yazdı <p>İbn-i Haldun 1332 - 1406</p>
---	--	---

<p>Utbi 961 - 1040</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Gazneliler döneminde yaşamıştır. ✓ Tarih-i Yemini adlı Gazneli Mahmud'a sunduğu eseri vardır. ✓ Bu eserde Sultan Mahmut'un seferlerini ağıdali bir dille ve abartılı övgülerle dile getirdi. 	 <ul style="list-style-type: none"> ✓ Büyük Selçuklu döneminde yaşamıştır. ✓ İmam-ı Gazali Nizamiye Medreselerinde müderrislik yapmıştır. ✓ İhya'ül Ulûmiddîn, El-Munkizümine'd-Delâl, Mekâsîdu'l-Felâsife adlı eserleri vardır. <p>Gazâlî 1058 - 1111</p>	<p>Seyyahî</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Orta Çağın en büyük seyyahı ve Rihlet-ü İbn Battûta diye bilinen seyahatnâmenin yazarıdır. ✓ Tanca'da (Fas) doğmuş, Mısır, Suriye, Arap Yarımadası, Irak, İran, Doğu Afrika, Anadolu, Kuzey Türk illeri, Orta Asya, Hindistan, Çin, Endülüs ve Sudan gibi ülkeleri içine alan gezilerini yapmıştır. <p>İbn-i Batuta 1304-1369</p>
--	--	--

 <p>Hiçkimse görmek istemeyen kadar kör değildir.</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Batıda Avicenne diye bilinir. ✓ Tıp alanında çalışmıştı ✓ Kanun El fi't tıp ve Kitab'ül-Şifa adlı eseri vardır ✓ Gazneliler döneminde yaşamıştır. <p>İbn-i Sina 980 - 1037</p>	<p>Ispanya/Cordoba</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Cordoba doğumludur. ✓ Batıda Averreos adıyla bilinir ✓ Felsefe öğrenmek için bir zorunluluktur. Avrupa'da skolastik düşünceyi sarstı ✓ Endülüs Emevi döneminde yaşadı ✓ Eserleri Tehafütü't Tehafüt, Makelafi'l Mizac <p>İbn-i Rüşd 1126-1198</p>	 <ul style="list-style-type: none"> ✓ Tarihte Türk ismini alan ilk kişi ✓ Cebir konusunda da uzmandır ✓ Lâkabı "El-Hisap" Matematikçi ✓ "Kitab'ül Cami Fi'l Hisap", "Kitab'ül Muamelat", "Kitab'ül Mesaha" da onun eseridir. <p>İbn-i Türk ??-(830 yada 847)</p>
---	---	--

15

 <p>✓ Eczacılık, simya, müzik ve felsefede ünlüdür.</p> <p>✓ Daha çok tıp-eczacılık alanındaki başarısıyla tanınmıştır.</p> <p>✓ Çiçek ve kızamık hastalıklarını konu edindiği eseri Havi Avrupa'da yıllarca okutuldu.</p> <p>Er-Razi 865-925</p>	 <p>✓ Matematik, astronomi ve coğrafya bilginidir.</p> <p>✓ Harezmi'ye ait olan "El-Kitab'ül-Muhtasar fi Hıساب'ül Cebri ve'l-Mukabele" (Cebir ve Denklem Hesabı Üzerine Özet Kitap) adlı cebir sözlüğü vardır.</p> <p>✓ El-Mesahat Matematikle ilgili diğer önemli eseridir.</p> <p>Harezmi 780-850</p>	 <p>✓ Fıkıh, hadis, tarih, dil, tefsir ve kıraat alanlarında eserler verdi.</p> <p>✓ İran'da tarihi bir bölge olan Taberistan'da (günümüzde Mazenderan) doğduğu için 'Taberi' olarak ünlenmiştir.</p> <p>✓ Tarih er-Rusül ve'l Muluk ve'l Hulafa, Cami'ul Beyân an Tevil'il Kur'ân, Gaririya eserlerindedir.</p> <p>Taberi 838-923</p>
---	---	--

 <p>✓ Dünya Haritası Diğer haritalarda olduğu gibi kuzey altta güney yukarıda</p> <p>✓ Coğrafya ve eczacılık alanı çalıştı.</p> <p>✓ El Kitabür-Rücarî, Kitab'ül Memalik ve'l Mesalik eserleridir.</p> <p>El-İdrisi 1100 - 1166</p>	 <p>✓ Dünya merkezli bir kainat sisteminin kesin olmayacağını, uzayda daha başka sistemlerin de bulunabileceğini ve güneş sisteminin mevcut olduğunu söyledi..</p> <p>✓ Kitab-ül-Menazir adlı eseri, yedi bölümden meydana gelmiştir.</p> <p>İbnü'l Heysem 965- (1038-1040)</p>	<p>İbn-î Fadlan (? - ?)</p> <p>✓ Coğrafya ve diplomasi alanında çalışmıştır.</p> <p>✓ İbn-i Fadlan seyahatnamesi (921-922 yıllarında gezdiği Türk ülkelerini anlatır</p>
--	---	---

 <p>✓ Çadircı anlamına gelen "Hayyam" takma adını babasının çadircılık yapmasından almıştır</p> <p>✓ Melikşah Adına Celali takvimi hazırlamıştır.</p> <p>✓ Rubailer ile ünlüdür.</p> <p>Ömer Hayyam 1048-1131</p>	<p>İyi bir insan öldüğünde ona ağlamayın asıl Onu kaybeden topluma ağlayın</p> <p>✓ Batı'da Al-Pharabius adıyla tanındı. Muallim Sani (İkinci Öğretmen) olarak bilinir.</p> <p>✓ Birleşmiş Milletler fikrini ilk ortaya atmıştır.</p> <p>✓ İhsa'ül-Ülüm, El-Medinet'ül Fazıla, Kitab'ül Müsiki'l Kebir eserleridir.</p> <p>✓ Akılcılığı ön plana almış pozitif bilimlere katkı sağlamıştır.</p> <p>Farabi 870 - 950</p>	 <p>✓ Harzemşahlar döneminde yaşamıştır. El-Keşşaf önemli tefsiridir.</p> <p>✓ Mukaddimet'ül Edep Arapça öğrenmek isteyen Hârizmşahlar Devleti Hükümdarı At'sız b. Muhammed için 1127-1144 tarihlerinde kaleme aldığı eser Arapça kelimelerle kısa cümlelerden oluşan bir sözlüktür.</p> <p>Zemahşeri 1075-1144</p>
---	--	---

16

<p>Kutadgu Bilig (Kıtlı Kılan Bilgi)</p> <p>✓ "Balasagunlu Yusuf" hakkında bilgi yok denecek kadar azdır.</p> <p>✓ Karahanlı Devleti zamanında yaşamıştır.</p> <p>✓ Kutadgu Bilig 6645 beyitlik bir eserdir.</p> <p>✓ Eser, Allah'a hamd, Peygambere ve Dört Halifeye teşekkürle başlar.</p> <p>✓ Türk edebiyatındaki ilk siyaset nameyi yazmıştır.</p>	 <p>Yusuf Has Hacip 1017 - 1077</p> <p>✓ Türk edebiyatında ilk nazım şekli de o kullanmıştır. Bu nazım şekli de mesnevidir.</p> <p>✓ Tamgaç Buğra Han'a taktim edilmiştir.</p>	<p>Divan-ı Lugat-ı Türk (Türk Dillerinin Sözlüğü)</p> <p>✓ İlk Türk dünya haritasının yer aldığı ilk Türkçe ansiklopedik sözlüktür.</p> <p>✓ Arapça kelimelerin Türkçe karşılıkları verilmiştir. Türkçe'nin Arapça'ya olan üstünlüğü vurgulanmıştır.</p> <p>✓ 15 yıl boyunca Türklerin yaşadığı bütün illeri, şehirleri, obaları, dağları ve çölleri dolaştı.</p> <p>✓ Eserini Abbasi Halifesi Muktedî-Bi emrillah'ın oğlu Ebü'l-Kasım Abdullah'a sunmuştur.</p>	 <p>Kaşgarlı Mahmud 1005 - 1102</p> <p>✓ Kitabın tek yazması olan nüsha bugün İstanbul'da Millet Kütüphanesi'nde muhafaza edilmektedir</p>
---	--	--	--

<p>Atabetü'l Hakayık (Hakikatler Basamağı)</p> <p>✓ Ahlak ve öğüt kitabıdır.</p> <p>✓ Eserin başında üç ayrı manzume yer alır. Bunlar Tann'ya hamd, Hz. Peygambere, dört halifeye</p> <p>✓ Eser Türk beyi Dâd ispehsalar Beğ'e taktim edildi.</p> <p>✓ Uygur Türkçesinin hakaniye lehçesi ile yazılmıştır.</p> <p>✓ Ahlaki öğütler içerir.</p>	 <p>Edip Ahmet Yükeki 11.yy sonu - 12.yy başı</p>	<p>Divan-ı Hikmet (Hayırlı Divan)</p> <p>✓ Kitapta Allah aşkı Peygamber sevgisi işlenmiştir. Allah'a yakın olma isteği vardır.</p> <p>✓ Sade ve yalın bir dil kullanılmıştır.</p> <p>✓ Aruz ve hece ölçüsü bir arada kullanılmıştır.</p> <p>✓ Eser Karahanlı Türkçesinin Hakaniye lehçesiyle yazılmış, Tamgaç Buğra Han'a taktim edilmiştir.</p> <p>✓ İstifham (soru sorma) ve Tecahül-i Arif (bilip de bilmezlikten gelme) sanatları kullanılmıştır.</p> <p>✓ Hazreti Muhammed'in vefât yaşı olan 63 (Hicri) yaşından sonra toprağın altında yaşamayı seçmiştir. 63 yaşında ölmek istemiştir.</p>	 <p>Ahmet Yesevi (1093-1166)</p>
--	---	--	--

17

Mimari

Kümbet (iki Katlı Mezar)

Döner Kümbet - KAYSERİ
Çokgen gövde üzerine konik çatıyla örtülü biçimindeki anıt mezar (İlk Karahanlılarda)

Kervansaray (Ribat)

Simnan-Şahrud yolunda, Ehvan'da taş ve tuğladan yapılmış olan ve Ribat Anuşirvan adıyla tanınan kervansaray, Selçukluların ilk devrinden Tuğrul Bey zamanında yapılmış olup, halen de ayak tadır.

Ticaret yolları üzerindeki konaklama yeri

Bedesten

İstanbul Kapalı Çarşıdaki Sandal Bedesteni

Değerli, kıymetli kumaşlar, mücevherler ve buna benzer eşyanın satımına mahsus üstü kapalı, mahfuz çarşıların bütününe verilen addır

Darüşşifa (Bimarhane)

Amasya Darüşşifası
(İlk Darüşşifa Karahanlılarda görülmüştür.)

Maristan

Tolunoğulları'nda hastan

G- SANAT VE MİMARİ

İmarethane

Nilüfer Hatun İmarethanesi
İZNİK
Aşevi

Türbe

Nasreddin Hoca Türbesi
KONYA-Akşehir

Köşeli gövdenin üstü kubbe biçiminde örtülü olan anıt mezar

Medrese

İsfahan Medresesi - İRAN
(Yapımına Melikşah döneminde başlandı.)
Akli ve nakli bilimlerinin okutulduğu okuldur.

Külliye

Mama Hatun Türbesi
TERCAN - ERZİNCAN
(Saltukoğulları Hükümdarı II. İzzettin'in kızı Mama Hatun için yapılmıştır.)

Ana yapısı cami olan yapılar topluluğu. (Medrese, Kütüphane, imaret)

18

SÜSLEME

Tezhip

El yazması kitap ve levhaların altın tozuyla süslenmesi

Hat

Arap harflerinin değişik şekillerde süslü olarak yazılmasıdır. Yazan kişiye Hattat denir.

Subhan Allah al-Athim

Fresko

Yaş alçı ve sıva üzerine yapılan resim türü

Minyatür

Kitap süslemesinde kullanılır. Derinlik ve perspektif yoktur. konu bütün olarak yansıtılır.

Çini

Mimaride süslemelerde kullanılırdı

Oymacılık - Kakmacılık

Taş ve ağaçtan yapılmış süsleme sanatı

19

TOLUNOĞULLARI

Tolunoğlu Ahmet Camii

KARAHANLILAR

Camiler

- ✓ Şîr Kebir
- ✓ Hazer Degaron
- ✓ Talhatan Baba

Minareler

- ✓ Buhara Kalan Camii
- ✓ Özkent
- ✓ Tirmiz Car Kurgan

Türbeler

- ✓ Arap Ata
- ✓ Ayşe Bibi
- ✓ Balacı Hatun

Kervansaraylar

- ✓ Ribat-ı Melik
- ✓ Akçakale
- ✓ Dehistan
- ✓ Kurtlutepe

GAZNELİLER

Zafer Kuleleri
Leşker-i Bâzar Cami

Arusü'l Felek Camileri
Leşker-i Bâzar Sarayı

BÜYÜK SELÇUKLU DEVLETİ

Camiler

İsfahan (Ulu Cami)
Zevvare
Ardistan
Damgan Minaresi
Kazvin Mescid-i Cuması

Türbeler

Sultan Sencer (Merv)
Mümine Hatun

Kümbetler

Kümbed-i Surkh
Redkan

Kervansaraylar

Ribat-ı anuşirvan
Ribat-ı zafarani
Ribat-ı Şerif

Medreseler

Rey
Hargrid
Nizamiye

Mümine Hatun Türbesi
Nahçıvan - (İldenizliler)

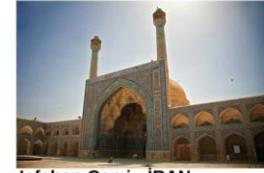
Ribat-ı anuşirvan

Sultan Sencer Türbesi

Ayşe Bibi Türbesi Taraz - KAZAKİSTAN

İsfahan Camii - İRAN
(İlk Medrese - Cami Örneği)

Talhatan Baba Camii - Merv

Damgan
Minaresi